

IZHAJA VSAKO SOBOTO

Letna naročnina 40 Din. — Uredništvo in uprava v Ljubljani, Gledališka ulica 8, telefon št. 2109
Račun poštne hranilnice št. 16.160. — Rokopisov ne vračamo. — Inseratov ne sprejemamo!

Štev. 11.

V Ljubljani, dne 19. novembra 1932.

Leto I.

Naša pot

Ako si ogledamo posledice svetovne vojne z objektivnega stališča, potem lahko vidimo, da ne spadajo sem samo činjenice, ki ji uravnavajo mirovni dogovori, ampak še mnogo drugega, večjega in obsežnejšega. Po sklenjenem miru so narodi mislili, da se bo življenje samo vrnilo na svoja stara pota, ki so izpremenjena le v toliko, kolikor je to diktirala vojna sama. Toda vojna ni samo zrušila štiri carstva, temveč tudi povzročila, da so se iz nje povrnili vsi narodi kot premaganci in edino Amerika kot fakični zmagovalci. Vojna je vsa dotedanja načela, nazore in ustanove temeljito preobrazila, stavila nam je nove probleme in naloge, ter sploh vse življenje tako izpremenila kot tega ne bi nihče pričakoval.

Gospodarstvo stoji danes pred novimi činjenicami in z njim zahteva tudi socialni red človeške družbe temeljite izpremembe. Po vojni je vsakdo uvidel, da sistem kapitalizma v gospodarstvu in vlada buržuazije v politiki nista končni rešitvi problemov. Vojna in njene posledice so dokazale, da sta to le dve prehodni formi v življenju, ki je v večni evoluciji in zahteva vedno nekaj novega, času odgovarjajočega.

V socialnem pogledu pa je najvažnejša pojava četrtega stanu — proletarijata, ki je šele po vojni popolnoma razvil svoje sile in zahteva svoje pravice. Ta je v temeljih popolnoma izpremenil socialno strukturo mnogih držav in stavljal predvojno demokracijo in sistem kapitalističnega liberalizma pred probleme, ki so jim bili doslej neznani.

Ako premislimo te pojave, uvidimo, da oni razvoj dogodkov, ki mu je bila vojna začetek, še ni končan. Torej traja vojna še vedno dalje, čeprav orožje miruje. Danes še ne vemo točno, kateri so glavni problemi, ki nam jih bo treba rešiti; v svetu se vrste dogodki brez cilja drug za drugim. Kar je danes važno, bo jutri že pozabljeno in se namesto prvega pojavi drugo vprašanje, ki zahteva popolnoma nasprotno rešitev. Nimamo nekega splošnega cilja. Vse bega in išče ne vedoč kaj. Živimo v dobi ekstremov: komunizem, fašizem, avtonomizem, centralizem, diktature, vse sami eksperimenti, nekateri prav drago plačani a vsi brez pravih uspehov.

Ves ta razvoj dogodkov nam dokazuje, da živimo v dobi ene največjih kulturnih revolucij vseh časov. Nehote se nam tu postavlja vprašanje: ali smo pred svojo propastjo ali pa pred novim poletom in dvigom evropske kulture? Nas, ki se na prvem mestu brigamo za bodočnost in procvit Jugoslavije, mora tudi zanimati, kje in kako naj iščemo poti iz kaosa, v katerega je zašla človeška družba. Sedaj smo omladina, a jutri nas bo že doletela naloga, da aktivno sodelujemo pri reševanju vseh vprašanj, ki nam jih bo stavilo življenje. Zato je dobro in celo potrebno, da se že danes bavimo z njimi, da iščemo in gradimo pota, po katerih naj hodi naša generacija.

Življenje nas ne sme zateči nepripravljene, ampak vsakega na svojem mestu, pripravljene, da izvrši dano nalogo. Z ozirom na to mislim, da nikakor ni potrebno, ako v kratkih potezah tu pokažem dve ekstremni mišljenji o današnji kulturi in njeni usodi, dva mejnika med katerima moramo iskati rešitve jugoslovanskih socialnih, gospodarskih in kulturnih problemov.

Desnica — prošlost vidi edino rešitev v starem predvojnem liberalnem sistemu. Ker pa ta sistem ne odgovarja strukturi današnje družbe, ga je treba nekoliko modernizirati in določiti mesto novemu četrtemu razredu. To mišljenje zastopa tudi večina kapitalistov, kajti edino v njemu vidi lahko spas svojega položaja. V splošnem pa je to vera vseh onih, ki so do najnovejšega časa in še vidijo rešitev vsakega vprašanja samo na zapadu. Jedro, kamor se opira to konzervativno stališče, so ideje v velike francoske revolucije, ki je proglasila za ljudi res važna načela, ki še do danes niso izgubila na svoji aktualnosti, temveč celo pridobila. Toda pri tem ne upošteva, da predvojni, posebno pa povojni svet, nista bila nikdar ideala pariških revolucionarjev, ampak sta le dva izrodka demokratizma in liberalizma. Svetovna vojna in njene posledice so pospešile razvoj dogodkov, ki nam vedno jasneje dokazujejo, da ne moremo iskati rešitve v starih liberalnih načelih, ki računajo na človeški altruizem ter internacionalno bratstvo, in v vse izednačujočem demokratizmu, ki se mu je posrečilo izednati ljudi le pred zakonom, a ne v življenju.

Načela in sistemi, ki jih je proglasila revolucija, so se pokazali nezmožni življenja, zmagal je egoizem individuov, ekspanzivna sila nacij, in tako so se porušile vse nade, ki so jih gojili vodje velike revolucije.

V kratkem rečeno: desnica vidi edino rešitev v povrnitvi k starim sistemom, ki jih je treba le času primerno modernizirati, pa bodo prinesli urejenost v današnji kaos. V kulturno filozofskem pogledu se naslanja na čisti materializem in racionalizem. V sedanjih duhovni revoluciji vidi le evolucijo, ki ni tako silna in globoka, da bi prinesla svetu nekaj novega, ampak bo lahko zadostilo njenim zahtevam le staro v novi redakciji in tako zopet dalo polet zapadno evropski kulturi.

Seveda se je pri takem razumevanju današnjega časa, ki hoče zgraditi stavko na istih temeljih, ki so se pokazali že v prošlosti prešlebe in dovedli na nje opirajočo se družbo v današnji obupni položaj, moralo izkristalizirati tudi drugo mišljenje. Videč, da zahteva novi čas temeljitih sprememb in da je treba novi družbi nove podlage, a da te podlage ni nikjer dobiti, so mnogi obupali nad človeštvom smatrajoč, da ono ne bo zmožno rešiti nalog, ki jih stavi novi čas. Pričeli so dokazovati, da stoji evropska kultura in z njo vred tudi evropski narodi pred svojo propastjo. Pretirani egoizem modernega človeka in prevelik formalizem današnje kulture, pre-

Pred dvajsetimi leti

Aleksa Šantić:

PRED BITOLJEM.

Još jabuka sunca zaronila nije,
još nad vrhom plamti... Oni poljem srnu
i viši i jači od džinova svijé
u Rijeku, eno, zagaziše Crnu...
Mrzun... Trepte... Jaka trzaju se rebra...
A daleko niz to polje vodoplasno
sa rijeke zvoni pjesma kó od srebra:
»Oj Moravo, moje selo ravno!«...

Novembarska studen probija i reže...
Oni samo gaze i ne čuju više;
sa šančeva turskih, sve teže i teže
kako pljusak pada od olovne kiše...
Posrću i tonu... I visoko svrh ti
gomila se vije orana jalá tavno...
A ko jedna pozna molitva još drhti:
»Oj Moravo, moje selo ravno!«...

Krv ključa i šiba iz konja i ljudi...
Hrpe dalje gaze preko mutnih bara;
pred njima u sjaju večernjem rudi
stari Bitolj s gorom belih munara...
I gle, mnogi borac suzu sreće roni:
vidi gdje se s nova vraća doba slavno...
Ura! — kliče, pada... I s rijeke zvoni:
»Oj Moravo, moje selo ravno!«...

Razbita turska armada je po bitki pri Kumaš novem skušala ustaviti zmagovito srbsko vojsko na bregovih okoli Prilepa, toda Srbi so vrgli turske čete z utrjenih gorskih postojank, saj se je srbskemu vojaku zdelo, da se bori z njim sam kraljevič Marko. Končno so se Turki utrdili nad Bitoljem, kjer jim je poveljeval Špavid-paša. Reka Crna se je bila vsled jesenskega deževja razlila po vsej dolini. Tri dni je trajal boj. Srbske čete so prebredle reko Crno in naskočile turske utrdbe. Zmaga je bila popolna, zadnji ostanki turske vojske so bili razbiti. Pesnik Aleksa Šantić nam to lepo slika v svoji pesmi »Pred Bitoljem«. Solnčna obla se pomika na zapad. Kakor »džinovi« (velikani) brodiyo junaki po reki... Njih pesem odmeva... S turskih »šančeva« (utrdb) pada svinčeni dež... Vrani se pripravljajo na gostijo... A oni naskakujejo... Bitolj se žari pred njimi z goro minaretov... Naprej! Oj Moravo!...

tirana specializacija in močno razvita tehnika so dovedli posamezne v tak položaj, da niso več mogli razumeti samega sebe, niso mogli urediti družbe primerno novim pojavom in to je dalo pobudo, da se je pričelo govoriti o degeneraciji belega plemena.

Kje je torej resnica? Ali v resnici padamo, ali lahko upamo na nov dvig v okviru sedanje evropske kulture?

Resnica bo kot navadno v sredi. Predvojna kultura ni bila njena končna stopnja kulturnega razvoja, ampak samo stopnica na poti življenjske progresije. Kot taka je brez-pogojno obsojena v propast. A sledila bo druga, svetlejša stopnja; vse forme življenja so samo prehodne, zato ne smemo obupavati.

Posebno mi kot člani neizčrpnega naroda, čigar bodočnost šele pride, moramo pogledati življenju hrabro v obraz. Boriti se moramo z vero v zmago in naše sile bodo tako velike,

da bomo zmagali. Premagali bomo današnjo depresijo in nesigurnost, ki tlači naš narod, osvobodili pot zaprek in nato pokazali ravno pot vsakemu vidno, belo in čisto, v smeri našega smotra, sreče, napredka, kulture in svobode.

Seveda bomo v tej svoji borbi morali **zapravi večino tradicij** in boriti se za nove pridobitve.

Današnja kultura ima, med drugimi, to napako, da je samo kultura višjih plasti, a narod je prepuščen samemu sebi, on ni deležen uživanja duhovnih dobrin. Celo materialne, ki so pogoj življenja, se mu odtegujejo od strani vladajočega razreda. Tu mora nastopiti iztreznjenost! Uvideti je treba, da se kultura naroda ne meri po številu specialistov in njihovi slavi, po znanju poedincev, **ampak po izobrazbi in življenjskem standartu najširših plasti.**

Naša država je izrazito poljedelska. V njej še niso nastopili oni akutni pojavi modernega kapitalizma, ki pomenijo suženjstvo večine in vlado manjšine. Nimamo še one ostre borbe za življenje kot v večini evropskih vlemest, ki napravi človeka materialista, ga prisili misliti samo na ozke ekonomske probleme svoje življenjske eksistence in ga otopi za vse drugo. Pri nas, vsaj v večini naroda, še obstoji zdravo življenje, ko človek živi v krogu, do katerega čuti obveznosti in ve, da mu bo ta krog tudi pomagal v slučaju potrebe. Nimamo še mnogo onega pravega proletarijata, ki ga usoda meče iz kraja v kraj, od tujcev med tujce, tako da končno izgubi vsako zvezo s svojo okolico in koraka skozi življenje z edino mislijo: »ako ti živiš, moram jaz umreti,« ter postane tako brezobziren individualist ne imajoč obzira do ničesar in do nikogar.

Zato moramo uvideti, da ne smemo več nadaljevati s staro prakso, s presajanjem raznih sistemov z zapada na naša tla. Zavzeti moramo novo politiko. Pobratiti zunaj vse, kar je dobrega in je že pokazalo svojo življenjsko zmožnost, vse to povezati v celoto, primerno našim zahtevam, in dati tako stvari svoj pečat. Na ta način moramo dati vsaki reformi nekaj svojega duha, edino potem bo ona lahko prinesla srečo našemu narodu. Zapad tak kot je danes, in ako ostane tudi tako v bodoče, nam ne bo prinesel rešitve. Stvoriti moramo sami nekaj, pomagati si sami, ne pa vedno čakati, da bo prišel kdo, ki nas bo vodil.

Mislim, da je današnja revolucija v vsakem pogledu tako globoka, da bo skoro popolnoma izbrisala preteklost. Ona zahteva nekaj novega. Živimo v času, ko se rušijo najtrdnjeji principi dosedanjih sistemov. V tem trenutku iskati bodočnost v preteklosti je nesmiselno. Ni s tem rečeno, da bo novi čas popolnoma uničil vse staro, da o njemu ne bo ostalo niti sledu. Razvoj ne pozna skokov ampak samo prehode. In danes smo v enem takih prehodov, mi, mlad narod, z neizrabljenimi silami, brez velike preteklosti — in naj prekrizanih rok čakamo, kaj nam prinese tujci? Ne — ako nimamo preteklosti moramo imeti bodočnost in zato moramo delati.

Smo, kot sem že omenil, v precej srečnem položaju, ki nam nudi toliko več nade na uspeh. Kapitalizem še ni edini faktor v našem ekonomskem življenju, velekapitala pa skoro ne poznamo. Narod sam sicer ni bogve kako izobražen, a tudi inteligence nimamo preveč, tako da še vedno lahko preprečimo razkol med inteligenco in maso, nudimo najširšim slojem možnost primerne izobrazbe in tako dosežemo cilj, ki ga današnji čas zahteva, ki pa ga je večina kultur zgorela.

V socialnem in ekonomskem pogledu treba tudi stopiti na nova pota. Rešiti treba socialno vprašanje — socialno. Vsakemu zmožnemu mora biti odprta pot razvoja in napredka, a onemu, ki je napredoval mora biti **onemogočeno tiraniziranje nižje stoječih.** Paziti pa moramo, da tu ne zaidemo v ekstreme, kajti oni bi le podaljšali današnje bolno stanje.

Toda poleg vseh življenjskih socialno-ekonomskih problemov, ki s svojo nujnostjo zahtevajo prvi rešitve, se moramo zavedati, da vzrok današnjega stanja ne leži samo v pojavi proletariata na eni in kapitalizma na drugi strani, ampak da sta to le dve posledici psihoze današnjega človeštva. Egoizem. Materializem. Vedeti moramo, da na teh dveh temeljih ni mogoče zgraditi zdrave, socialno urejene državne organizacije. Zato moramo z isto nujnostjo, kot na reševanju socialno-ekonomskih problemov, delovati tudi na regeneraciji današnjega človeka, zahtevati od njega, **da ima poleg razuma tudi dušo.** Civilizacija in kultura nista isto. Zapad je šel v svoji civilizaciji predaleč, prehitel je kulturo. Radi tega je nujno, da iščemo sami rešitve naših problemov, toda vkljub temu vzamemo od drugih vse, kar je dobrega, in se na ta način skušamo približati rešitvi iz današnje zmede.

Torej ne k propasti, ampak k zmagi vodi naša pot. Ne k restavraciji starega, ampak k ustvarjanju nečesa novega. Jugoslovanski narod ima pred seboj bodočnost, on ni še izpil vsega strupa kolebajoče kulture, zato bo s tem večjo silo lahko poletel v bližnji bodočnosti novim časom naproti. Življenje se nahaja v večnem progresu, in v tej smeri moramo tudi mi, z vero v zmago nadaljevati svojo pot: Ne v propast, ne v preteklost, ampak v bodočnost mora biti pri tem uprt naš pogled.

Brezuspešni poskusi

V zadnjih dveh tednih je bila Jugoslavija zopet pod koncentričnim ognjem vseh onih naših »priateljev«, ki jim je naša konsolidacija najhujši trn v peti in ki vidijo v našem notranjem krepitvenju, in gospodarskem napredku izjalovljenje vseh svojih velikih sanj, v katere so se mogoče zazibali v času, ko je pri nas cvetelo ono strankarstvo tužnega spomina. Kaj se je zgodilo? Tolpa izvržencev in plačancev, oni ostanki naših hlapčevskih dni, ki se rajši potikajo po tujini in kujejo zarote proti svoji domovini ter žive od miloščne zemljelačnega tujca, kot pa od belega kruha, prisluženega na lastni zemlji, se je prikradla preko Velebita v našo kršno Liko. Balkanske metode makedonstvujočih, ki jih imajo tolikokrat in tako radi na jeziku naši zapadni sosede, so se preselile z vzhoda na meje kulturnega Rima. Toda kaj to, saj uspeh opraviči sredstvo.

Toda dalmatinski kmet, ki se po svojem ustnem izročilu še vedno spominja dni, ko so njegove sinove prodajali na Riva dei Schiavoni v Benetkah in ko je njegova najboljša deca prikovana gonila galere Serenissime Republice in ki še danes govori o zemljelačnem tujcu na oni strani Jadranskega morja **iskrečih oči in s stisnjeno pestjo**, je kmalu prekrizal načrte izdajalcev in »upor« se je izgubil v kršnih stenah junaške Like. Toda glej, inozemstvo, ki gre hladnokrvno mimo najbolj tragičnih dogodkov naše revolucionarne dobe, ko niti ne zmigne z rameni, ko konjica razganja lačno vojsko, korakajočo na London in zna samo registrirati, da so regljale strojne puške po prestolici svetovnega miru ter se sploh več ne zveni za neštete žrtve državljanske vojne v državi, ki se še vedno šteje za najbolj urejeno in najciviliziranejšo na svetu, Nemčiji, se zna spustiti pri nas v vse mogoče napovedi, kadar počti tukaj kak peklenški stroj, ki ga je montirala v inozemstvu v vlak za rotniška roka, ali pa kadar zapre državna oblast kakega političnega hujskača, ki je sejal strup sovražstva med narodom. Ni pa ostalo samo pri tem. Pri nas so videli po italijanskih in madžarskih listih že Paveličeve in Perčićeve armade in neki dunajski črnozolti list se je celo povzpelo do trditve, da sta oba izdajalca svojo vojno akcijo na našem ozemlju zaustavila samo zato, ker so »silni naliv«

otežkočili kretanje čet, a budimpeštanski radio je svoje verne poslušalce ves teden vsak večer zabaval tudi s poročili z jugoslovanskega bojišča. Tako kakor bi Jugoslavija ne bila v osrčju Evrope na veliki zvezni poti zapada in vzhoda, temveč tam nekje v sredini Azije med Tibetom in Mongolijo.

Načrti so prozorni in komur še ne bi bili čisto jasni doslej, jim bo odprla oči velika fašistična ofenziva na našo Dalmacijo po fijasku svojih političnih kondotijerov, ki so jih poslali naprej kot nekako izvidnico pred generalnim naskokom. Razočarana in razdražena nad svojim neuspehom Italija danes odkrito napoveduje, **da hoče zavzeti Dalmacijo z orožjem v roki.** Famosni renegat Coselschi, ki uživa posebno zaupanje Mussolinijevo, je razvil s podvojeno silo agitacijo svojega zemljelačnega društva »l'azione dalmata«, ki je na velikem zborovanju v Genovi, katerega so se udeležili ne samo najodličnejši člani Udruženja dobrovoljcev in odbor dalmatinske akcije, temveč tudi najvišji državni dostojanstveniki, dobilo novo ime »italijanske imperialistične Lige«. Ta italijanska imperialistična Liga se ne zadovoljuje več samo z Jadranom in Dalmacijo, kar je zanjo daleko premajhen in preozek program. Ona gre za celotnim ostvarjenjem Mussolinijeve napovedi, ustanovitvi onega italijanskega imperija, ki bo dal po bleščih in samozavestnih besedah voditelja fašizma v njegovem zadnjem govoru v Milanu, obeležje 20. veka. Vzhodne meje tega rimskega imperija Mussolinija — Dioklecijana, je lahko vsak videl zarisane na ogromnem zemljevidu, ki je bil na dan 10-letnice fašizma razstavljen na največjem tržaškem trgu — trgu Zmage. Njegove meje segajo na severu do Drave ter gredo preko Maribora, Zagreba, Bihača, Livnega, Mostarja in Cetinja ter vključujejo vso Albanijo in del Grčije. Roparski načrti naših sosedov na račun naše domovine ne morejo sedaj biti več skrivnost za nobenega Jugoslovana.

Pri tem se Imperialistična liga na svojem kongresu v Genovi, kjer je bila napovedana vojna naša Dalmaciji, in sicer ne na kak improviziran način kake d'annunziade ali po vzgledu zadnjega vpada v Liko, temveč dobro pripravljena in krepko organizirana z redno vojsko, ni zadovoljila s svojimi oboroženimi grožnjami. Italijansko Udru-

ženje vojnih prostovoljcev in osrednji odbor za dalmatinsko akcijo se je v svoji resoluciji spomnil tudi onih narodov na Balkanskem polotoku, »ki se bore v imenu svojih naravnih in zgodovinskih pravic za svojo svobodo«. Kongres pozdravlja herojski in plemeniti hrvaški narod, Macedonce in Črnogorce, ki bodo kmalu v svitu rimske civilizacije postali činitelji v nekem novem redu, ki ga želi Mussolini in ki se bo v kratkem ostvaril. Kongres se je odločil, da z vsemi sredstvi denarnimi, fizičnimi in moralnimi, podpira separatistične struje v naši državi, ker bi v majhne in slabotne skupine razcepljena Jugoslavija kmalu postala lahek plen rimskega volka. Coselschi je zaključil: Klic »Spalato« nam ne zadostuje več. Druge pokrajine so še, ki jih moramo osvojiti in ki bodo zopet pripadle novemu rimskemu cesarstvu.

Z bombami, besedo in tiskom je navalila Italija zadnje tedne na našo domovino, ki razburja zapadnega soseda že samo s tem, ker živi. Toda nas vsa ta ofenziva in bojni klici imperialistične lige v Genovi ter blagohotnost in lepe besede fašizma na vse separatistične pokrete v naši domovini, prav nič ne razburjajo. Z našimi notranjimi sovražniki bomo že obračunali sami, a zunanjih se ne bojimo. Na ogromnem narodnem shodu v Gospiču pa, ki je bil eden največjih in najslajnejših, kar jih pozna naša ujedinjena domovina, je vsa Lika brez izjeme in z gnusom obsodila delo plačanih agentov, ter pokazala svojo visoko vernost kralju, narodu in ujedinjeni domovini. Trda kakor kraška skala nad njimi, je v vsej njegovi zgodovini vera Ličana v svojo domovino in to bi morali pomisliti tudi oni, ki so si izbrali ravno ta najpoštenjši del naše zemlje za svoje temne načrte.

— Spectator. —

Kdor spoštuje državo, kdor ljubi nacijo in kdor ima srce za revne in bedne, je naročnik »POHODA«

Nacionalisti! Če nimate naše čekovne polovice, kupite pri poštnem uradu golico in jo izpolnite: Mestna organizacija Narodne odbrane v Ljubljani — list Ljubljana. Čekovna številka 16.160. — Uprava.

Z obhoda

Iz ribarske mreže na Ljubljani pod trimostjem

—lj Ker nočemo delati nikomur krivice, ugotavljamo z ozirom na izvajanja v našem članku »Ne pomaga nobena beseda« (št. 7. »Pohoda«), da radio postaja v Ljubljani ne odgovarja za prenos italijanske opere na dan obletnice Gortanove usmrtitve. Prenos je bil iz Beograda, opero Trovatore pa je Beograd napovedal tako pozno, da je bila v Ljubljani vsaka sprememba nemogoča.

—lj Smučarji, ali že veste, da se bo dobila letos nova maža za smuči, ki jo propagira celo naš Sportni list? Izumil jo je baže nekdo, ki se imenuje Potočnik, vsaj tako beremo v slovenskem sportnem listu. Da pa temu ni tako, pove priloga, ki je pridejnik temu edinemu sportnemu glasilu v Sloveniji. Iz priloge razvidiš, da je za našo državo potrebno najbrže troje jezikov, nemški, hrvaški in slovenski. In ker se izumitelj gotovo ne strinja z natisnjenim imenom Potočnik v članku, ki propagira omenjeno mažo, je na vsako prilogo pritisnil svojo štampiljko, ki pa pove, da se pravilno bere ime Pototschnig in da je doma v Slovenski Bistrici. Poleg tega pa lahko čitaš, da odslej ne rabimo smučarji nikakih tujih maž... Zgleda, da bo treba maže po podplatih! »Sportni list« pa naj nam v bodoče prihrani nemške prospekte!

—lj Važnejši jim je rojstni dan italijanskega kralja kot obletnica žalostne rapalske pogodbe. Zagrebškemu »Jutarnjemu listu« se ni zdelo vredno, da bi se spomnil s par vrsticami 12. novembra. Zato pa je moral svoje občinstvo informirati z mastnimi črkami, da je tega dne praznoval italijanski kralj svoj rojstni dan.

—lj Nove posnemalke Kiepure. Zadnjič smo ozirogosali 4. letnik ženskega učiteljskega, danes velja isto maturantkam liceja. Žensk, ki so jim napolitanske pesmi lepše kot naše, ne želimo na jugoslovanski univerzi. Ste razumele!

—lj Njega c. kr. apostolsko Veličanstvo Franc Jožef I., presvitli cesar avstrijski, blagoizvolil je bil v 13. dan julija meseca 1883. leta o vselem godu 600-letne združitve kranjske dežele s preizkušeno Habsburško rodovino na tem mestu prijazno sprejeti poklon častite duhovščine Sv. Petra in pozdrav Moščanske občine pod načelstvom Martina Bavdeka, nje župana, kateri je v spomin vesele dogodbe ta kamen postavil 1884. leta. — Tako čitaš še danes po 14 letih na Zaloški cesti št. 6.

—lj Važni mejniki v zgodovini slovenskega naroda so po mišljenju slovenske dijaške zveze demonstracije akademikov pred ljubljansko univerzo. Takih zelo važnih zgodovinskih dni so našli v svojem dijaškem koledarju »zelencu« kar osem. Kljub svoji borni zgodovini smo Slovenci v tem pogledu odnesli rekord pred vsemi svetovnimi narodi. Uredništvu koledarja se ni zdelo vredno, da bi kot spominske dni vnesel tudi obletnico usmrtitve naših nedolžnih primorskih žrtev. K recenziji tega strupa naše mladine se bomo še povrnili.

—lj Halo! Beograd, Karadordeva 13. G. glavni zastopnik za Togal-tablete naj blagovoli sporočiti g. Gerhardu F. Šmidu — A. D. Zürich 6. naj za nadalje opusti nemške napise na škatlici, ker sicer lahko ohrani vse skupaj v Švici. V nemško-srbsko-hrvatskem jeziku pisane škatlice naj pusti doma. Srbohrvaščina je pisana v čisto židovski zagrebiščini. Upamo, da se bo trdka za 46 Din potrudila, da bo pisala v našem jeziku, ker odbor za jugoslovanski volapük še ne obstoja!

»POHOD«

JE EDINO POPOLNOMA NEODVISNO GLASILO VSEH ISKRENIH JUGOSLOVANOV!

Zagreb

LEPA POTA »TRBOVELJSKEGA SLAVČKA.

5. novembra in naslednjega dne je pelo nad 100 rudarskih deklic in dečkov iz Trbovelj v veliki dvorani »Glasbenega zavoda«. Obisk je bil prav lep, četudi ima velemestni Zagreb vedno polno bučnih atrakcij, ki občutno odjedajo obisk drugim kulturnim prireditvam in čeprav je bil to samo otroški in povrh še povsem nepoznan pevski zbor.

Nastopajoči malčki so odlično odpeli svoj pester in težek spored, tako da je vsa zagrebška kritika enodušna v pohvali in polna toplega priznanja, ter stavlja zlasti zagrebškemu vzgojiteljem v primer ta zbor in v vzpodbudo, da tudi Zagrebčani po vzgledu slovenske pridnosti in vztrajnosti zaorajo v hvaležno ledino. Strogi kritiki zagrebških kulturnih rubrik izjavljajo, da je »Trboveljski slavček« naš prvi reprezentativen mladinski zbor na Balkanu in da ga tudi sloviti »Wiener-Knaben Gesangverein«, ki je lani gostoval v Zagrebu, v ničemer ne prekaša. Morda Zagrebčani, ki so znesli visoke vstopnine »bečkim pjevačem« in ki niso imeli denarja za domače pevce-proletarce, povsem tem le uvidijo, da nista samo Dunaj in Pešta sposobna kulturnih dejanj, ampak da tudi sami kaj zmoremo.

Med poslušalci je bilo tudi mnogo zagrebških Slovencev. Ti so posebno hvaležni odličnim pevcem za prelepe domače pesmi, ki so vedno stokrat lepše, če se jih prinese z doma. Trboveljčani so znali zapeti vsako pesem, bila to slovanska, medmurska, istrska ali južnosrbska. Oni so imeli jugoslovanski pevski program in so bili baš zato v Zagrebu toliko pozdravljani in povabljeni še za drugič. Ta uspeh jugoslovanske pesmi bodi v ponos mladim Trbovljam!

PAZNIK MRTVIH.

Na tisto tiho domovanje... je šla večina Zagrebčanov pobožne duše in globoke pijetete. Seveda, nekateri morajo svojo nestrpnost kazati tudi na pokopališču. Tako je ob velikem križu sredi vojaških grobov bilo mnogo vencev, a med njimi tudi eden s trakom v italijanskih barvah in z napisom: »Il. R. Consolato Generale d. Italia in Zagabria«. Ta »Zagabria« leži gotovo v okolici Rima, ali pa je to kak pomemben kraj v »neodrešeni zemlji«. Ali pa je g. Perčec, ki prodaja hrvatsko zemljo fašistom, prodal tudi hrvatsko ime Zagreba? Vsekakor, g. konzul se dela, kakor da kupčija z veleizdajalci še drži!

Poleg Stefana Radiča počivajo v večnem snu na zagrebškem Mirogoju Pavle Radič, Jurij Barsariček in Milan Suflaj. Za Vse svete je bil ta skupni grob lepo ozaljšan, poln vencev z napisi na državni trobojnici. Lep trak v državnih barvah je dala občina Djakovo: »Ocu Domovine i vodi Slobođe«. Grob je obiskovala, kakor je to vsako leto, tudi letos ogromna množica. Na njo je kaj mučno delovalo vedenje čuvajev groba, štirih zagrizencev, ki so najeti stali ob grobu in od časa do časa dajali razne vzklike, n. pr. »Slava Stjepanu Radiću! Slava hrvatskim mučenicima, koji su poginuli u Beogradu za hrvatski narod! Dole ubojice! itd.« Prisoten narod je tako nezrelo izzivanje in neprijetno obnašanje obsedel. V času, ko delajo vsi pametni Jugoslovenci za slovo in pomirjenje, je kaj neumestno obujanje žalostnih spominov. Mačku take neokretnosti ne bodo kaj prida zalegle.

Maribor

—m Narodna odbrana v Mariboru bo priredila dne 1. decembra t. l. v proslavo državnega in narodnega praznika »ujedinjenja« v Unionski dvorani svoj tradicionalni »Večer Narodne odbrane« z bogatim sporedom in sodelovanjem mnogih nacionalnih in mladinskih društev.

Svoji k svojim. Na Aleksandrovi cesti št. 11 se nahaja gospod trgovec, ki pošilja pisma s sledečo samonemško glavo: »Mars« Uhren en gros Geschäft. Inhaber: A. Kiffmann, Maribor, Verkauf nur an Uhrmacher. Ta gospod reflektira seveda samo na nemške urarje, zato opozarjamo na to vse slovenske urarje. Kakor smo doznali, se je ime novani pred leti že preselil v Gradec, kjer pa ni bilo zaslužka, pa je priromal zapet nazaj v Jugoslavijo. Mož je bogat in je svoje premoženje pridobil pri nas, služi še nadalje lepe denarje in vendar še danes ne zna našega jezika, čeravno je njegova firma že 40 let stara.

Z velikim zanimanjem zasledujem smernice Vašega ugl. lista. Opozarjal bi Vas pa na zelo pereče vprašanje, ki ste ga sicer že obdelali, vendar je potrebno temu posvetiti še več pažnje. V našem obmejnem mestu ter njega okolici je v raznih podjetjih nameščenih mnogo uradnikov in delavcev tujcev. S samo časopisno polemiko o tem

vprašanju ne bo mnogo doseženega. Potrebno pa je, da se Vaš ugl. list obrne na čitatelje, ali pa morda na policijske oblasti, da dobite točen seznam teh nameščenecv in sicer točna imena z navedbo poklica ter v katerem podjetju je dotični nameščen. Na ta način bi dobila širša javnost upogled v ta podjetja in čez inozemske nameščenice ter delavce. Tako bi se vodila stalna kontrola »nadomestljivih« tujcev. Pri nas marsikatero podjetje še danes vodi poslovne knjige v nemškem jeziku, kar je protizakonito. Ta podjetja imajo seveda inozemske knjigovodje in drugo pisarniško osebje kot »nenadomestljive« v svojih obratih. Ali temu res ne moremo odpomoči? Ni ga naroda, ki bi bil tako popustljiv, posebno napram svojim nedanjim tlačiteljem narodne svobode. Kdaj se bo zbudil narod v tej brezbriznosti? Saj niti oni, ki brez službe tavajo, ne najdejo pota k narodnim ali pa narodno strokovnim organizacijam, da pokrenejo akcijo za namestitvev samo naših državljanov. Koliko se je že o tem pisalo, pa vse zaman. Nujno je potrebno, da tudi naše oblasti bolj energično store svojo dolžnost.

Objavljati imena tujcev v Vašem listu bi pa v resnici mnogo zaleglo in koristilo. Da vsaj en naš nacionalni list načne to zamisel.

V Mariboru sem mimogrede opazil, da imajo na blagajni v »Unionu«, kjer se prirejajo menda le narodno-nacionalne prireditve napis Blagajna-Kassa.

Po mestu so nameščene svetlobne reklame za kinematograf, ki se visoko-blešče: Danes — Heute.

Da ne govorim o švabčarenju naših tako zvanih »nacionalnih« ljudi, ki je vse graje vredno.

V zadnjem »Pohodu« je že itak precej o tem, smatram pa, da je potrebno vedno in stalno te ljudi tamkaj na skrajni severni meji drezati, ker bodo sicer ne samo švabčarili ampak celo pozabili slovenski govoriti.

Trbovlje

Berači so »nobl.« Oni dan so orožniki prijeli nekega »ubegega« berača, ki je imel pri sebi 1000 Din. To je za naše razmere, ko pošten rudar — trpin zasluži s trdim delom v celem mesecu komaj 488 Din, že bajna vsota. Da, beračen je res izplača. Oni so gospodje! Saj se v svoji obriti poslužujejo tudi »gosposkega« jezika — nemščine. V nedeljo me je na cesti ustavil berač in me naprosil po nemško. Vprašal sem ga, če zna slovenski. Seveda zna, saj je Dolenjec. Vendar je značilno, da še leta 1932. beračijo Slovenci v slovenskih Trbovljah po — nemško.

Sicer pa smo mnenja, da bi morala oblast preprečiti v naši že itak bedni dolini vsako beračenje. Naš kraj je obupno pasiven in naše ljudstvo samo bi rabilo pomoči, a je preponosno, da bi beračilo in zahtevalo le poštenega zaslužka in stalnega zaposlenja.

Kdo je kriv krize? Čujte in strmite krizo je v Trbovljah povzročil — Sokol. Da, prav zares Sokol. Takega mnenja so nekateri rudarji. Upajmo, da so vsaj zelo, zelo redki tako naivni ljudje. Mi bi pa vprašali: »Kdo je kriv, da morejo iz ust odraslega človeka priti tako nesmiselne izjave?« Zdi se nam, da jih lahko iščemo med besnimi nasprotniki našega nacionalizma in kot izgleda postajajo v svoji besnosti — smešni.

Konjice

Nemškutarstva je pri nas vkljub 14 letni dobi po prevratu še vedno dovolj. Dočim so pravi Nemci v trgu Konjice, kakor sploh v srezu, zelo lojalni državljanji, kar so pokazali že ob ponovnih prilikah, se ljudje slovenskega pokolenja še vedno niso spametovali. Da zadnji stalno med seboj govorijo le nemški, da pozdravljajo na ulici v nemškem jeziku, da natakariča Slovenka v neki gostilni v Konjicah sploh noče govoriti slovenski, da nekateri mojstri in gospodarji ovirajo svoje uslužbenke pri delu v nacionalnih organizacijah itd., so dejstva, glede katerih bo morala naša nacionalna javnost v kratkem napraviti potrebne korake, da se razmere tozadevno pri nas ne bodo poslabšale. Proč z nacionalno mlačnostjo, ne imejmo jugoslovanstvo samo na jeziku, zahtevajmo od naših sodržavljanov in tujcev, ki so pri nas v službi da se poslužujejo v razgovoru z nami samo državnega jezika, sami pa se držimo starega gesla: »Svoji k svojim!« O delu naših sorojakov, nasprotnikov jugoslovanstva, pa bo beseda ob drugi priliki.

Guštanj

TU SO NAŠA PRSA IN MISICE!

Pohodov članek o razmerah v Guštanju je povzročil zelo mnogo razburjenja, opravičenega, pa tudi neopravičenega. Ker je bil članek zaradi svoje sestave od mnogih najbrž napačno tolmačen, se je s tem godila krivica tamkajšnjemu Sokolskemu društvu, ki je gotovo eno izmed najagilnejših in najpožrtvovalnejših v naši domovini: saj si je baš lani iz skromnih svojih sredstev z velikim pogumom postavilo svoj Sokolski dom. Člani se tudi mnogo trudijo, da izboljšajo s svojim nesebičnim delovanjem naš nacionalni položaj v Guštanju, toda razmere so močnejše in pomoč je od zunaj — zaradi nerazumevanja položaja — prešlaba. Da se pri prireditvah švabčari in da to dela tudi naraščaj, je res, toda krivda zato ne zadene društva, ki pač skuša pritegniti staro in mlado v svoj krog, kjer bi se naj vršilo sistematično narodnovzgojno delo. Res je tudi, da zaradi razmer govori mali otrok nekega člana več nemški nego slovenski, res pa je tudi, da leži tu krivda drugod in je mišljeni ugledni član Sokola res eden najboljših članov Sokolskega društva v Guštanju in je tudi narodno zaveden. So pa še vse hujše reči, ki se godijo glede naše narodne jugoslovanske misli v Guštanju. Reči, ki potrjujejo, da je imel člankar prav, ko je poudarjal besede »firma internacional«, samo, da bi moral ta izraz zamenjati s slovensko popustljivostjo in brezbriznostjo v naših nacionalnih zadevah. Moral bi poudariti, da metoda popustljivosti v Guštanju res ni na pravem mestu. Kajti prav radi te naše pristno slovenske popustljivosti in brezbriznosti je doživela letos naša narodna stvar v tukajšnjih krajih strahovit udarec.

Ta dni se je vršilo vpisovanje za nemški manjšinski razred v Guštanju. Kar se je ob tej priliki godilo, presega meje potrpežljivosti vsakega, le količkaj slovenski čutečega človeka. Po 14 letih obstoja naše narodne države, Jugoslavije, so prihajali v pisarno narodne jugoslovanske šole ljudje, slovenskega pokolenja, slovenskega domačega občevalnega jezika in slovenskega rodbinskega imena in so slovenskega predsednika in prisednika vpisovalne komisije pozdravljali nemški, ogovarjali in odgovarjali v nemškem, četudi slabem jeziku, četudi so doslej, izven urada z enim ali drugim vedno govorili le slovenski. Spozabili so se nekateri celo tako daleč, da so utajili svoje slovensko pokolenje ter slovensko govorjenje v svoji družini in eden se je spozabil celo tako daleč, da je na slovensko opozorilo, da se vé, da govorijo doma le slovenski, v slabi nemščini odgovoril, da govore dajč und a bisl bindiš.

O, da bi bila navzoča pri tem tako značilnem vpisovanju vsa v javnih vprašanjih odločujoča slovenska javnost, predvsem pa tisti visoki gospodje, ki že smešijo jugoslovanske nacionaliste in govore o pretiravanem nacionalizmu! Tudi najhujši naš nacionalist je v resnici še zelo krotak, če ga primerjamo v tem oziru s preprostim nemškim ali laškim nenacionalistom v naših sosednjih državah.

Poudarjamo: Po 14 letih obstoja naše narodne, jugoslovanske, države zatajuje slovenski delavec v Jugoslaviji svoje narodno pokolenje in svoj materinski jezik, samo, da bi se njegov otrok v šoli učil nemški in bi se z znanjem nemščine lažje dokopal do raznih služb — v Jugoslaviji; saj so trdili, da moraš znati nemški ne samo v Guštanju, nego tudi v Zagrebu in Beogradu — sploh povsod v naši državi, če hočeš priti do boljšega kruha.

Ne obojamo delavcev, ki so zatajili svojo slovensko kri in svoj jezik, saj so bili v prejšnji državi tako vzgojeni, v Jugoslaviji pa so spoznali, da je koristno, če to, kar so spoznali prej za koristno, sedaj zopet nadaljujejo. V Jugoslaviji je še yse preveč politike napisov, je trdil znani **Herman Wendel**. Tudi neki narodno zavedni obrtnik v Guštanju je rekel: samo napisi so se izpremnili, drugo pa je ostalo vse pri starem.

Za narodna izdajstva, ki se še vršijo po 14 letih Jugoslavije, med preprostim ljudstvom, kakor so bila pravkar opisana in ki se bodo, če ne bo kmalu temljite remedure, še vršila, nosijo krivdo tisti, ki trpé, da se šopirijo (predvsem na meji!) skoro na vseh vodilnih mestih naših industrij in drugih gospodarskih podjetij inozemci in naši narodni odpadniki, s katerimi mora naš človek v naši državi še vedno govoriti nemški; dalje so krivi tisti naši »narodni gospodje«, ki so se odtujili od svojega preprostega ljudstva in raje posejajo v družbi nadutih tužcev; dalje je kriv tisti judovski šmok po mestih širom vse Jugoslavije, in

tista »jugoslovanska« podjetja, ki zahtevajo od naših ljudi kot predpogoj za sprejem v službo, znanje — nemščine. Krive pa so bile tudi naše merodajne oblasti. Ali bo sedaj bolje? Kdor hoče biti res lojalen naj spoštuje predvsem veljavnost našega jezika, ki je najjasnejši znak naše narodnosti! S par dobrimi posredniki, lovi in avtomobilskimi vožnjami, ki so nabavljene iz žuljev slovenskih rok in s pomočjo raznih manipulacij, lojalnost napram jugoslovanskemu narodu še ni dokazana!

Če pa naj v naši državi res velja načelo, da je nemščina neobhodno potrebna za doseg boljših in lepših služb, potem naj se da možnost, da se nauče nemškega jezika predvsem in edinole tisti naši »mali« ljudje, ki so narodno zavedni in ki doma v družini govorijo slovenski. Zakaj naj bi naši dobri Jugoslavlani bili zapostavljeni v službah napram tistim, ki je vsak čas pripravljen za skledo kaše izdati svoje slovensko pokolenje in svoj materinski, slovenski, jezik. Narodnim izdajcem z nemščino v naših šolah pa ne dajajmo še — potuhe!

Pa toliko še v ilustracijo razmer: Državna zastopnika sta priznala vpis v nemški manjšinski razred šestim otrokom, ki so vsaj delno nemške narodnosti in nemškega »porodičnega« jezika, nemška zastopnika pa sta zahtevala kar za 52 učencev vpis v nemški manjšinski razred! Ker je bilo Nemcev premalo, sta vpisovala tudi vse tiste otroke javno priznanih slovenskih staršev, kjer se doma le količkaj govori nemški ali celó, če le nemški znajo! Torej naši ljudje naj pomagajo malčštevilnim pravim Nemcem do popolnoma nemške šole! Ali za tako počenjanje ni nobenega kazenskega paragrafa?

Pa še enkrat, da se ne prezre: Slovenski mali človek zatajuje v jugoslovanski državi svoje slovensko pokolenje in svoj materinski jezik, in naši »lojalni« Nemci to izrabljajo! Spet bo mnogo razburjanja. Kdor ima kosmato vest, naj se le razburja! Tudi narodnjakom in rodoljubom je to dovoljeno! Odgovornost za vsebino tega članka pa nosi dopisnik sam, pa če tudi se nabere proti njemu 300 podpisov v Guštanju. So še ljudje, ki za pravico in resnico tudi radi — trpijo, če je to koristno. Zdravo! Eden od tistih.

Rekli smo, da so pri nas potrebne tri čednosti. Nemec, nemčur in malo, malo, komunist. Bóg obvari, če si nacionalist, v tem slučaju si gotovo na smrt obsojen. Ako imaš pa eno navedenih treh čednosti, potem lahko upaš, da boš v trgu ali jeklarni sprejet z odprtimi rokami.

Pri nas v jeklarni imamo nekaj prav zavednih Slovencev, pa žali bog so prav redki. Povsod so zapostavljeni, dočim se inozemci v jeklarni šopirijo na račun jugoslovanskih žuljev. Naši delavci morajo na neplačane dopuste, inozemci nikdar! Obrat je ves teden počival, inozemec ne! Bile so redukcije — člani »Sokola« na cesto! Mojstri morajo tako plesat, kakor jim inozemci igrajo, ako hočejo obdržati svoje stolčke. Le eden je član »Sokola«, o tem pa raje ne govorimo, ker nas je sram.

Na gradu grofa Thurna imamo uslužbenca, inozemca, strašno zagrozenega. Ves Guštanj se čudi, da mu oblast vedno podaljšuje bivanje, dočim smo čitali, da so nekaj nižjih gozdarskih šol zaprli. O tem gospodu bomo ob priliki še kaj več pisali, ker se zelo razume na »birmanje«. Pri istem grofu je tudi neki gozdar, ki že kar javno agitira za »Hitlerja«.

Vidite, take pijavke trpimo v naši sredini. Ni čuda, da nas inozemci nazivajo s slabiči. Poglejmo samo malo čez mejo in učimo se od njih samih. Osebe, ki so samo s trebuhom Jugoslavlani, s srečo pa še vedno v pokojni Avstriji, je treba naučiti in jim povedati, da je našega potrpljenja dosti, ter da bomo brezkompromisno pomedli z vsem, kar ni čisto jugoslovansko. Opazovalec.

Črnomelj

Dvajseto obletnico Kumanovske zmage srbske vojske je naše Sokolsko društvo svečano proslavilo. V dvorani sokolskega doma se je zbralo narodno občinstvo, zastopniki oblastev, mestne občine in narodnih društev. Svečanost je otvoril starosta Sokolskega društva br. Spiro Vranković, ki je v svojem govoru obrazložil pomen takšnih svečanosti za obujanje nacionalne zavesti med narodom. Po intoniranju državni himni je govoril v imenu mesta g. mestni načelnik Miller. Nato so govorili br. Šetina Lojze v imenu belokr. gasilske župe, br. pro-

svetar Georgij Kostjukovsky v imenu Sokolskega društva ter br. Martelanc v imenu društva primorskih emigrantov in br. Štular v imenu Ciril-Metodove družbe.

Po končani slavnosti se je razvil spreved po mestu z mestno godbo na čelu, ki jo je mestna občina dala na razpolago.

Nočemo nikogar napadati, toda ne moremo zamolčati sledečega žalostnega dejstva: Med prisotnimi pogrešali smo nekatere gospode, ki z ozirom na položaj, katerega v naši državi zavzemajo, ne bi smeli takih svečanosti ignorirati. Ne dvomimo, da je naša č. duhovščina, ki tudi ni bila na proslavi prisotna, prebila ta čas v molitvah za duše pod turškimi krogli padlih kristijanov. Zato, jim odsotnost v hramu nacionalne misli odpuščamo, dasiravno nas ob sličnih prilikah v božjem hramu ne manjka.

Ne moremo pa odpustiti tega gospodom, ki so sicer pri raznih za narodno edinstvo dvomljivih manifestacijah med prvimi, ki zasedejo visoke položaje v državnih službah in ugledne položaje v javnih poklicih, in ki bi morali biti v prvih vrstah nacionalne armade.

Vso to gospodo, ki ne smatra za potrebno udeležiti se proslav naših zmag in s tem oddolžiti se spominu naših junakov in junaškega kralja Petra, vso to gospodo, ki jim je Sokolski dom — hram nacionalne misli — nedostojno mesto za njihov visoki čin oziroma položaj, vso to gospodo vprašujemo: Kako bi bilo, če ne bi Srbi zmagali nad Turki, kako bi bilo če bi Avstrija zmagala nad nami ter bi slavila kakršnokoli obletnico svojih zmag nad Slovani?...

Odgovor je lahak!

Tedaj bi vsa ta gospoda, »ocilindrana«, brez sapa, tekla na »proslavo«, kjer bi v spakedrani, blagodoneči tujščini zagotavljala tujim valpetom svojo neomajno vdanost. Mogoče bi še celo zvonili tolkli takt njihovemu maršu.

Kako dolgo še bodo nacionalno nezavedni ljudje zasedali visoke nadrejene položaje med našim ljudstvom in uživali s temi položaji zvezane časti?

Ali smo upravičeni nasloviti to skromno vprašanje na merodajne činitele? Kaj pravite?

Prevalje

Tudi pri nas smo z veseljem sprejeli 1. štev. »Pohoda«, ker vidimo kako ta list ščiti državno-narodne interese. Dolgo časa smo ga pogrešali, naposled smo pa le dočakali njegovo izdajanje.

V nedeljo dne 6. novembra ob pol 16. uri je priredila podružnica Kola jugoslovanskih sester iz Prevalj običajni letni srečolov. Čisti dobiček je namenjen za obleko in obutev revnih šolskih otrok.

Dvorana je bila skoro prazna. Kje ste bili vi, ki se prištevate k narodnjakom. Izgovarjali se boste mogoče s krizo. O tem malo besed, kajti drugače lahko dokažemo, da za nekatere druge, nepotrebne stvari (prip. dop. pijančevanje) ne občutite nikake krize. Potrebno je samo malo zanimanja in manj letargičnega spanja.

Začnite se vendar zanimati za narodno-humanitarne prireditve. Pokažite z delom da ljubite našo s toliko krvjo pridobljeno domovino, ker le v delu je bodočnost.

Tukajšnje Katoliško prosvetno društvo se je tudi izkazalo baš ta dan s svojo humanitarno prireditvijo. Namen te prireditve istega dne in ob isti uri kakor prireditve srečolova nam je dovolj jasan. Zato bi svetovali vodstvu omenjenega društva, da se kaj takega več ne pripeti. Naj ne mislijo, da nam s tem kaj škodujejo; marveč bo ravno nasprotno.

Mi se bomo vedno borili, da se taki dogodki ne ponove.

Št. Janž na Dolenjskem

Neki gospod je imel pred nekaj dnevi strašne sanje. Videl je globoko jezero v katerem je plaval neki nacionalni delavec in držal v roki kroglo. Krogla je predstavljala državo Jugoslavijo. Potapljaj se je, ter pri tem kričal živijo Jugoslavija in utoni!

Tako si ta gospod predstavlja enostavno utoptev ljudi, ki hočejo ne sebi temveč narodu — dobro. Čudno je, da je utopljenec iz sanj še živ, kljub kamnu, ki ga ima na vratu.

Res je, — da ves svet greši, res je pa tudi, da ta dobi odvezo, dočim je 10 leten otrok ne more dobiti, ko ne pozna sveta.

Murska Sobota

Udvózlet Muraszombatból. Na potovanju skozi Mursko Sobotu sem vstopil nekega dne v papirnico g. Hana Izidorja, da si kupim par razglednic za svoje znanke. Izbiram in pogledam debelo. Madžarski napis na razglednicah! Še sedaj, štirinajst let po osvobojenju! Za »spomin« sem si kupil karto s samo madžarskim napisom »Udvózlet Muraszombatból. Evangelikus templom.« Druga karta pa nosi madžarski napis: »Járásbíróság. Templomuteza«. Na tej pa je dotiskan še slovenski napis »Sodnija — Cerkvena ulica.« Na razglednici je slika sodnijskega poslopja z madžarskim napisom in z madžarskim grbom, preko katerega je zelo naivno pretiskano »Kr. sodnija«.

Gospod Han pa je kasneje založil tudi nove razglednice s samoslovenskim napisom. Da pa pokaže svoje »spoštovanje« do našega državnega jezika, je na razglednicah še sledeče besedilo v blazni nemščini: »Nachdr. verbeten. Ausgegeben von Izidor Han«.

Ne čudim se g. Hanu radi njegove predrznosti, saj so se tuji petelini vedno radi šopirili pri nas; čudim se le našim oblastem, našim nacionalistom v Murski Soboti, Narodni odbrani v prestolici Prekmurja in na koncu se najbolj čudim vsem tistim, ki dajejo temu g. Petelinu, ki se šopiri z nemščino in madžarščino, kaj zaslužiti. Kar v glavo mi ne gre, da se v tiskarni g. Hana tiska tednik

»Murske Krajine«, ki ga izdaja istoimenski kon-sorcij.

Prosimo imenovano gospodo, da poskrbi, da se ta sramota v Murski Soboti neha. Nacionalisti v Murski Soboti pa naj bolj pazijo, da ne zraste g. Hanu in še drugim sličnim petelinom že itak prevelik greben še bolj. Dokažimo, da si ne pustimo omalovaževati našega jezika na naših lastnih tleh.

Popotnik.

Sv. Ilj pri Mariboru

Slovenci dopisujte s Slovenci slovenski! Slovenski odvetnik, ki zastopa zavod, ki ga imajo Slovenci v rokah, naj piše stranki, ki je slovenska, slovenske dopise. To smatramo za potrebno, da konstatiramo, ko nam je slovenska stranka iz Št. Ilje ob meji pokazala nemški dopis slovenskega odvetnika. Že odličnemu narodnemu župniku v Št. Ilju, na ljubo, ki se je toliko boril za Št. Ilj, bi lahko to izostalo. Da se razumemo!

Na mnoge (ne vse) neupravičene napade v dopisu iz Sv. Ilje pri Mariboru v zadnjem Pohodu, ki izhaja iz osebne mržnje in ki še bolj zastruplja, je itak razpaljeno in bolno življenje v Št. Ilju, odgovarjajo šentiljčani samo z narodno prislovico: Hudoben je vsak, ki druge umiva, sam svoje grdobe pa sebi prikriva.

Naskok na slov. gledališče

Naskok na slovensko gledališče je naredila znana klika iz »Veselega vinograda«. Bila je to preizkušnja, koliko te vrste »literature« prenese slovenska publika. Pokazalo se je, da ima publika boljši okus, kakor naši t. zv. kulturni delavci, kajti publika se je zgražala, ne morda zaradi »morale«, ampak že zaradi dostojnosti. Mislimo, da je čisto odveč voziti tak nemški gnoj na naš gledališki oder. Res je, da smo v teh resnih časih potrebni smeha, a tak »špasen duh«, ki veje iz »Veselega vinograda«, nam prav nič ne diši. Seveda gospodje, ki so zakrivil ta škandal, se zdaj škandalizirajo nad onimi, ki so se pri tem škandalizirali, češ, da smo ozkošrčni, da ne razumemo »nove stvarnosti«, »nature« itd. Skratka, da smo nekulturni. In zakaj? Zato, ker ne maramo, da bi po našem odru prelivali tak nemški šmir. Ako je v Danteju ali v Shakespeareju ali pri velikih mojstrih kak »gola beseda«, jo radi prenesejo zaradi njihove umetnosti, tu pa se zdi, da je vsa vsebina samo zaradi par svinjskih dovtipov. Kdor se hoče nad takimi »dovtipi« zabavati, naj gre v svojo beznisko družbo, slovensko gledališče pa naj služi umetnosti, kakor so to vedno zahtevali gospodje, ki so se zgražali nad Krpanovo kobilo. Tudi v času najbolj narodnih iger nismo slišali in videli na našem odru take surovosti. Ne govorimo tu o »pohujšanju«, gre za čisto navadno spodobnost, ki jo zahtevamo v vsaki dostojni družbi. Naši podeželski odri radi posnemajo ljubljansko dramo, kar je prav, saj jim mora biti ona vzor. Kaj bi si mislili tam ljudje o ljubljanskem občinstvu, če bi jim zaigrali »Veseli vinograd«?! Odveč je sklicevati se pri tem na nemške kritike itd. Nemci imajo na tisoče gledališč, mi jih imamo samo dveje (poklicnih), Nemci so že vsega prenasajeni, mi smo še lačni in žejni, Nemci so v dekadenci, mi šele rastemo. Če se nam hoče »pristine nature«, potem ni treba hoditi ponjo na »nemški Ren« in jo še bolj pokvarjeno presajati na Dolenjsko, ampak jo vzemimo doma, takšno, kakršna je. Ni se treba zgražati nad moralo za »zaprtimi vrati«, ker navaden takt zahteva, da gotovih stvari ne opravljamo na cesti. Zanimivo vlogo so pri tem igrali naši listi. »Slovenec« je igró takoj odklonil, kar je imel prav. Da je opustil tirade o slovenski kulturnosti in neprimerne izpade proti O. Župančiču, bi bil tudi nadaljnji njegov boj stvaren in opravičen. Jutrov gledališki kritik ni našel na igri nobene napake, ker vrana vrani ne izkljuje oči. »Slov. Narod« je prinesel poročilo svojega gledališkega referenta, s katerim so vsi soglašali. Naenkrat pa je nastal (Bog ve, pod čigavim vplivom!) preobrat, privlekel je čisto po nepotrebnem na dan »Erotiko« in Prešernovo muzo in skril za njo svojo zadrego. Njegova blamaža je bila popolna, pokazal je svojo »naprednost« v pravi luči. Ob času, ko smo se v Ljubljani prepirali zaradi nove nemške pisarije, je kulturni slovanski svet slavil 25-letnico največjega poljskega modernega umetnika Wyspiańskiego, in naše gledališče ni smatralo za potrebno, da bi se spomnilo tega jubileja. Država vzdržuje ta zavod gotovo zato, da množijo

pred vsem slovensko produkcijo in da nas seznanja z deli drugih pred vsem slovanskih narodov. Jugoslovanska akademija ima marsikaj boljšega kot je nemški »Veseli vinograd«. Tudi starejša jugoslovanska dramatika bi zaslužila več pozornosti. Gre tudi za vzgojo publike, ki je z »veselim vinogradom« ne bomo primerno vzgojili za gledališče. »Veseli vinograd« je bil odstavljen z repertoara; ako bi se zopet pojavil, bom skrbel za to, da se z njim ne bo sramotila naša Talija.

Kumanovo in tvorci zgodovine

Ob priliki proslave dvajsetletnice zmagovitih balkanskih osvobodilnih bojev priporoča dnevnik »Slovenec« v št. 241 z dne 20. oktobra t. l. (stran 3., drugi stolpič spodaj) knjigo: »Vojna na Balkanu 1912—1913. Priredila dr. A. Sušnik in dr. Šarabon. Založila Katoliška bukvarna v Ljubljani, 1914.«

Na vzpodbudo te notice sem poiskal imenovano knjigo in jo pričel prelistavati. Knjiga opisuje junaške osvobodilne boje balkanskih narodov in bi bilo res jo priporočati, da na svojem koncu pod naslovom »Mir in razdor« ne napade brezobzirno predvojne Srbije.

Na strani 233. piše dobesedno: »Dočim so Bolgari krvaveli pred Čataldžo in pred Bulairom, v dobri veri, da bodo zavezniki držali dano besedo, so jih ti zavezniki nenadoma zapustili in zbrali v hrbtu Bolgarov vse svoje moči, ki so bile skoro popolnoma sveže. In ko se ubogi Bolgar obrne in zahteva to, kar mu gre po pogodbi, tedaj se Srb in Grk zakrohočeta: Dober si, delal si, a ne damo ti. Saj nisi izpolnil pogodbe! — Kaka laž!...«

»Srbji (tu mislimo vedno le na oficelni Srbijo, narod kot tak je dober in ostane dober) pa, ki so z majhnimi žrtvami zasedli ogromne pokrajine, niso hoteli mastnega plena izpustiti, ravnotako ne Grki, ki so najmanj napravili. In ko Bolgari pravijo: Dajte nam, kar je našega, Makedonija je naša — tedaj se oglasita Srb in Grk soglasno: Ne!...«

»A sedaj izda »Slovan« Srb svojega brata Bolgara, zveže se z zakletim sovražnikom slovenskega imena, z Grkom, spočita se vržeta na osla belega leva, ki se pa izredno dobro brani in zopet pokaže, da je Bolgar...«

Dalje na strani 234.: »Zdaj vemo, da je stala za Rumuni Rusija, »slovanska država«; zato pa je izdala s Srbijo vred slovanske Bolgare Romunom, Grkom in Turkom.«

Na strani 235. pa: »In vse to je izgubljeno slovanstvu! Hvala Srbom! Z nadčloveškimi žrtvami so si osvojili Bolgari 38.000 km² turške posesti, a odstopiti so jih morali zopet 15.000 km², z Odri nom, Lozengradom, Ljule, Burgasom in drugimi slavimi imeni vred, 250.000 prebivalcev. Kar so odstopili Turkom, je najboljši del Tracije. Seveda se imajo za to zopet zahvaliti »slovanskim« Srbom in Rusom.«

In knjiga se konča z naslednjim odstavkom: »Milijon Bolgarov v Makedoniji je izročeni Srbom in Grkom na milost in nemilost, Srbom

600.000, Grkom 400.000...« »200 bolgarskih šol v Makedoniji je zaprtih! Resnično, resnično, Turki niso bili taki kot so Srbi in Grki! Celo bolgarsko cerkev preganjajo, hočejo sploh zatreti vse, kar spominja na Bolgare. Nekako od l. 1895. nadalje je šlo na milijone bolgarskega denarja v Makedonijo, tisoči Bolgarov so skrivaleli za osvobojenje svojih rojakov, edina pomoč Makedoncev je bila Bolgarija, in sedaj? Slabše se godi Makedoncem kakor pod Turki. Ko smo začeli pisati zgodovino te vojske, nismo mogli niti od daleč misliti, da bo prišlo tako daleč. Edini up Bolgarov je Avstrija...«

Kar je v začetku knjige rečenega lepega o junaški borbi Srbov, vse je oblateno s poslednjimi hujskajočimi odstavki knjige. O Makedoniji pa se piše popolnoma s stališča Vanče Mihajlova. In to knjigo si upa »Slovenec« priporočati svojim čitateljem sedaj ob proslavi dvajsetletnice kumanovske bitke.

Ako iz izvodov, ki se zdaj prodajajo in priporočajo od »Slovenca«, niso brisani zgornji odstavki, ki polni hujskanja in mržnje napram Srbom, mora knjiga takoj — izginiti!

Profil našega gospodarstva

O našem gospodarstvu moramo mirno troje konstatirati in sicer: 1. da je bolno; 2. da je bila sprožena marsikatera pametna diagnoza in napisan dober recept za zboljšanje te bolezni in 3. da skoro nikomur ne pade v glavo, da bi z zdravljenjem sploh pričel. Nemogoče, bo trdila množica? In vendar je tako, da zdravniki zaslužijo vse pri bolnikih in bi vsem zdravnikom slaba predla, če bi naenkrat bolnikov ne bilo. Bolezen in bolniki so potrebno zlo in zato naša ugotovitev pod 3.

Preglejmo še enkrat bolnika. Zadnjič smo predvsem konstatirali slabokrvnost, ki je vzrok, da sto in sto industrijskih in kmetijskih gospodarstev sploh ne dela ali pa dela z zmanjšano kapaciteto neizrabljajoč vseh svojih moči, po največ zato, ker se delo ne izplača, zaradi prenizke cene produkta (agrarni produkti, lesna industrija, etc.) ali pa ker jih v današnjih kreditnih prilikah sploh najti ne morejo. Razumljivo je, da ta anemičen organizem, zapet v prisilni jopič današnjih razmer ne more dihati, da je ob vsaki najmanjši gospodarski premembi nahoden in sploh ves neboljen.

Vsi se še dobro spominjamo velike povojne konjunktore vse do leta 1928., ko je nastopila depresija rastoča bohotno vse do danes in da ne vemo, kdaj je bo konec. Ko je padla Slavenska banka, takrat je dobil slovenski gospodarski organizem največjo rano. Takrat so ljudje plašno začeli zadrževati denar iz bojazni pred izgubo doma, takrat, ko so videli, da je marsikateri so-trudnik in glavni činitelj Slavenske ob likvidaciji še zaslužil, takrat je poslovna morala v Sloveniji zarjula od bolečine, denar pa je pojenjavil krožiti. Denar je v sedanjem gospodarskem sistemu to, kar je živemu organizmu živa kri. Odtod slaba krvnost.

Še ni dolgo tega, ko smo čitali, da je bilo ravnanje propadlega dunajskega »Kreditanstalt« obsojeno, da vrne zavodu dvajset milijonov šilingov. Jeli pri nas do danes kdo pokrenil vprašanje materialne odgovornosti in refakcije bivšega ravnanstva Slavenske banke?

V zadnjem članku smo predlagali, da se z novimi zakonitimi določbami poostri odgovornost in jamstvo funkcionarjev denarnih zavodov in sicer čimprej, ker s čim si naj razlagamo visoke plače teh ljudi, če ne s povečano odgovornostjo. Seveda ne samo moralno, kar tudi nagrada ni samo moralna v obliki visoko donečih naslovov, marveč materialna, ker so zato materialno nagrajeni. Saj uvidimo, da igrajo v gospodarskem življenju vlogo nepredvidljivi momenti, vendar nikjer ni zapisano, da je treba pri vsakem trgovskem kreditu računati z izgubo. Pravilo se je takrat obrnilo zaradi zasebnih interesov disponentov tako, da so postale izjeme pravilo, normalen soliden posel pa izjema.

LISTNICA UREDNIŠTVA. Prosimo vse naše njene dopisnike, da pošljejo dopise, za katere hočejo, da pridejo še v naslednjo številko, vsaj do torka zvečer.

TISKOVNI FOND:

Neimenovani 2000 Din. 5 naročnin za vestfalske Slovence 200 Din. Neimenovani 100 Din. Skupaj 2300 Din. Do sedaj nabranih 9460 Din, Mk 5-02, šilingov 1-76.

Umik na severni meji

Kdo ne pozna zmaja, ki preti Slovanom na zahodu in severu, Francozom pa na vzhodu. Svoje rillec usmerja zdaj sem, zdaj tja. Ker jih ima več, lahko obenem voha sem in tja. Ta žival ima doma precej golazni, ki jo grize in kri izpija, se pa za njo veliko ne zmeni, ker ima take krotitelje, ki ji znajo pravočasno najti drug objekt v zabavo.

Za časa svetovne vojne je ta žival imela svoje tace že v južni Srbiji, sprehajala se je celo po Ukrajini, ogenj pa je bruhala tudi že nad Parizom. Zmotili so se tisti, ki so mislili, da smo ga leta 1918. ugnali. Tedaj je dobil samo po repu in se je presenečen stisnil v svojem blagu ter delal načrte za maščevanje. Pri tem je tako milo stokal, da so celo njegovi preganjalci in sovražniki iz leta 1918. prišli k njemu in ga prosili odpustitve za tiste batine, ki so mu jih naložili. Da ga potolažijo, so mu brisali tudi vso odškodnino, katero bi moral vrniti oškodovancem. Sedaj, ko je prišel do sape, plete z našo pomočjo bič, s katerim nas bo tepel.

Povest o zmagu in njegovih pohodih spada kvečjemu v knjige ljudske šole, ne pa v nacionalno usmerjen časopis, da ni tako resnična in žalostna. Žalostna je tem bolj, ker se je v polni meri ne zavedamo.

Do leta 1914. so imeli Nemci prodiranje na vzhod in na jug sistematsko organizirano, ki se je začelo nekako s obrambo vzhodne avstrijske meje proti Turkom.

Upravna oblastva so bila v rokah nemških eksponentov, v Bosni in Hercegovini pa celo v vojaških rokah. Pod takimi okolnostmi je bilo lahko prodirati na vzhod in jug in uspeh je bil zagotovljen. Ko se je val germanizma razbil ob balkanskih planinah, je bil načrt skvarjen. Val pa je pustil za seboj razne naplavine, ki so zrastle v nemške trdnjave. Po določbah mirovnega dogovora so morali Nemci uničiti orožje in trdnjave na mejah domovine. Trdnjave pa, ki so ostale na našem ozemlju — sedanja oporišča za »drang nah osten« in »drang nah siden« so maskirana z vprašanjem narodnih manjšin, ki je sankcionirano z zakonom. Narodne manjšine so postale tisti stebri, na katerih se bo gradil most na vzhod. Sedaj se ti stebri šele utrjujejo s taktiko, ki je lastna vsem uzurpatorjem. Najprej tiho in tajno, na oko popolnoma nedolžno, potem pa vedno bolj agresivno.

Izkoriščajoč ugodnosti naših zakonov in navadnost ljudstva, uveljavljajo svoj program polagoma, a gotovo. Pri tem jim veliko pomaga njihova predrznost in naša smešna ponižnost, ki jo je »Pohoda« že večkrat uspešno ilustriral. O njih metodah v trgovini in industriji se je že veliko pisalo, a žalibog malo pozitivnega ukrenilo.

Način, kako se bo pri nas reševalo vprašanje narodnih manjšin in njih šolstva, bo v veliki meri odločeval o izidu te borbe. Z začetkom se ne moremo pohvaliti. Člen 9. zakona o varstvu manjšin določa: »Glede javnega pouka bo vlada kraljevine Jugoslavije v mestih in krajih (distriktih), po katerih prebivajo v večji meri jugoslovanski državljani drugega in ne uradnega jezika, dala primerne olajšave, da se za deco teh jugoslovanskih državljanov zavaruje pouk v osnovnih šolah na njihovem lastnem jeziku.

Ta določba vlade kraljevine Jugoslavije ne bo ovirala, da ne bi uvedla v omenjenih šolah pouka uradnega jezika obvezno. Določbe tega člena veljajo le za ozemlja, dodeljena Srbiji ali Jugoslaviji po 1. januarju 1913. leta.

Na podlagi tega člena se je v § 45. zakona o narodnih šolah dovolilo, da se v krajih, kjer se nahaja do 30 manjšinskih šoloobveznih otrok, otvori osnovna šola z njih materinskim jezikom. Po naših zakonih imajo torej tukajšnji Nemci pravico pouka v materinskem jeziku v štirih razredih osnovne šole in nič več. Naša šolska oblastva pa so bila toliko širokogrudna, da so njihovim otrokom tudi v višji narodni šoli dopuščala pouk v nemškem jeziku.

Po določbah zadnjega odstavka čl. 9. zakona o varstvu manjšin Nemci nimajo pravice do nemške šole na teritoriju bivše kraljevine Srbije. — Kljub temu § 45. zak. o nar. šolah ne dela te izjeme, temveč dovoljuje nemško šolo po vsej kraljevini, kjer je 30 manjšinskih otrok. Na ta način so prišli tudi v Beogradu do svoje osnovne šole. Naša dobrota s tem ni izčrpana. Dobili so že celo pravico do privatnega nemškega učiteljskega.

Ako za otvoritev nemškega razreda ni ravno mogoče dobiti 30 nemških otrok, se že najdejo dobre slovenske duše, ki žrtvujejo svoje otroke, da se doseže predpisano število. Kaj slovenske? Gospod ... tič, ki je pravoslavne vere, tudi želi, da se njegov otrok nauči nemški. Saj srbsko itak zna! In vpisal ga je v nemški razred. Žalostna mu majka! Ta »tič« je gotovo bil še »žutoklju-

nac«, ko so se pred nemškim kopitom umaknili njegovi tovariši čez Albanijo in si tega ni zapomnil. Otrok se ni moglo odkloniti, ker za vpis je merodajna želja staršev, ne pa zakon o nar. šolah, ki v § 46. določa: »Če so v kraju oddelki, odnosno šole z državnim učenim jezikom, poleg njih pa tudi posebni oddelki ali šole z učenim jezikom druge narodnosti, morajo hoditi otroci državnega materinega jezika v osnovno šolo z državnim učenim jezikom.« Še nekaj! Kljub določbi v zadnjem odstavku § 46. cit. zakona, ki pravi: »V krajih, kjer so šoloobvezni otroci narodnih manjšin, ki po svojem številu ne morejo imeti pouka v materinem jeziku, morajo hoditi ti otroci v šolo z državnim učenim jezikom.« se je šlo Nemcem na roko in dovolilo, da obiskujejo šolo v bližnjem tujem šolskem okolišju.

Kaj pa naši v Avstriji?

Člen 68. mirovne pogodbe, sklenjene v Saint Germainu z Avstrijo, vsebuje iste obveznosti za Avstrijo kot za nas čl. 9. zakona o varstvu manjšin. Vemo pa, da se našim manjšinam v Avstriji ne godi nič boljše kot onim v Italiji, ki ni obvezana z nikakim tozadevnim zakonom.

Narod, ki nas je za časa svojega gospodstva tepel, kadarkoli se je nudila najmanjša prilika, ki je na tisoče naših najboljših moči v borbi za človeške pravice udaril z žigom izdajalstva in spravil v prezgodnji grob, ni vreden take naklonjenosti. Ugodnejše ali slabejše stanje politike njihovih rojakov onostran meje z ozirom na mednarodni položaj, je v ozki zvezi z vedenjem tukajšnjih manjšin, ki postaja vedno bolj agresivna. Oni pozabljajo, da smo v svoji hiši mi gospodarji. Njihova predrznost gre tako daleč, da so v neki svoji vlogi zahtevali uradno razpustitev samoupravne institucije, ki ni ugodila njihovim protizakonitim zahtevam!

Mi razumemo njihove težnje in delikatnost položaja narodnih manjšin ter skrbno ustrezemo vsaki njihovi želji. Oni pa nočejo razumeti psihologije naroda, ki se je sedaj osvobodil večstoletnega robstva. Naše potrpežljivosti in uslužnosti, ki je večkrat segala čez mero dostojnosti, mora biti enkrat konec!

Izgleda, da so naši nacionalni vijaki v teku časa popustili. Potrebno jih je nategniti tako, da bodo naše Nemce zopet spravili v položaj, ki se spodobi za narodne manjšine. »Drang« pa bo Jugoslavija likvidirala na način, ki je dostojen njene najnovejše zgodovine.

Film naše zemlje

RAPALLO V LJUBLJANI

Rapallo je za nami. Obletnica naše krvne obsodbe in naše boli je šla mimo nas mirno, brez bučnih demonstracij. Naš molk je dokazal, da smo sposobni prenašati težke udarce, ne da bi za trenotek klonili. Dvanajst let je poteklo od tistega časa, ko je začelo krvaveti naše narodno telo na zapadu. Rana je globoka, in danes po dvanajstih letih je postala še večja kot je bila. Junaki smo, da kljub bolečinam nismo še nikdar pošteno zastokali... Junaško prenašamo te bolečine, ker do bro vemo, da se bo rana ob času zacelila.

Letošnja obletnica se je obhajala na poseben in uspeh način. Brez vsake velike reklame, le ena notica v dnevnem časopisu je zadostovala, da so menda prav vse organizacije odpovedale svoje prireditve. Poudariti je treba, da je letošnji Rapallo padel prav na soboto in da je zaradi tega bilo najavljanih vse polno najrazličnejših veselice, plesov in družabnih prireditev. Častno so se odzvali vsi, ne glede na prepričanje. Prireditve so odpovedali tako kot železničarji tudi Svoboda, Preporod in mnogo, mnogo drugih. Niso igrale kavarniške godbe, niti Rio niti Daj. Dam niso predvajali tistih tako priljubljenih nemških popevk. Pač pa so zvečer prenašali radio-program. Skoro popolna tišina je bila v Ljubljani ves dan, zvečer pa so primorski akademiki priredili »Primorski večer« v radiu. Milijon ljudi in še več po vsej državi je poslušalo izvajanje primorskih komadov. Veliko število sokolskih društev je postavilo zvočnike v svoje telovadnice, ki jih je napolnilo članstvo in bilo ob radiu v duhovni zvezi z onimi, ki so imeli slušalke na ušesih za državno mejo, določeno po rapalski pogodbi.

Po Ljubljani se šušlja, da je prišlo do preloma med »Tiskovno zadrugo« in redakcijo »Ljubljanskega Zvona«. Baje je »Ljubljanski Zvon« nameraval v več člankih napasti Otona Župančiča, da bi dokazal, da je še bolj samoslovenski kakor »Dom in svet«. Ker je odbor »Tiskovne zadruge« ta napad preprečil, je odstopil urednik in z njim gredo menda tisti sotrudniki, ki so zadnji čas napravili iz »Ljubljanskega Zvona« avtonomistično politično revijo. Bil je že skrajni čas, da se je napravil konec kliki, ki je napadala vse, kar ni prišlo iz njenih vrst. Napad na »Ženski svet« in C. M. družbo je pokazal, kam je zašel »Ljublj. Zvon« od svojih prejšnjih letnikov. Znano nam je, da so se pojavljali že agitatorji med naročniki, da bi list odpovedali. Nekateri so imeli nabranih že precejšnje število takih naročnikov, ki z listom niso bili več zadovoljni, ker ni ustrezal našemu leposlovju, ampak političnim instinktom nekih Slovenoborcev, ki jim ni nobena stvar več dovolj slovenska. Kakor se vidi, je »Tiskovna zadruga«, ki je prekrstila »Zvon« v »slovensko revijo«, hotela ustvariti nekako svobodno tribuno, a ta tribuna se je obračala najbolj proti »Tiskovni zadrugi« in ljudem, ki tvorijo ozadje »Tiskovne zadruge«. Tako so sotrudniki napadali predvsem gospodarje istega lista, v katerega so pisali. To stanje je postajalo že smešno. »Zvon« je izpopolnjevala zbirka »Slovenske poti«, katerih prva številka »Slovenski problemi« je z vso silo napadla — založnike, češ da so — protislovenski. Baje je bila nameravana še ena taka brošura o slovenski vzgoji, pa je bila v celoti konfiscirana. Moremo si misliti, kako protidržavna je bila ta »slovenska vzgoja«, če je morala poseči vmes cenzura. Vprašanje pa je, kdo prav za prav odloča pri »Tiskovni zadrugi«, da izhajajo ravno pri nji take stvari. Saj je izšla »Tiskovna zadruga« iz nacionalnih vrst! V zvezi s temi dogodki na našem literarnem polju se šepeta še marsikaj. Da bo baje Bratko

Kreft začel izdajati svoj mesečnik. Kakor da jih že ni dovolj! Seveda z izrazito svojo smerjo. Če bo dobil dovolj naročnikov. Tudi imajo baje naši Samoslovenci še druge načrte. Pripoveduje se, da nameravajo »Slovensko Matico« izpremeniti v svojo trdnjavo. Otvorili bodo svojo knjigarno in ustanovili svoj samoslovenski list proti »Ljublj. Zvonu«. Denarja imajo baje dovolj, saj imajo hišo. Samo če se ne bo slovenska publika naveličala teh samoslovenskih preklarij in pojde za onimi, ki ji bodo dali res lepe literature in jo pravilno informirali o drugem kulturnem, predvsem slovenskem svetu. Sicer pa pri vsej tej podjetnosti vzklknimo s Prešernom: Oj, zlati čas zdaj muzam kranjskim pride!

Zadnji »Val«, mladinska revija, prinaša pod naslovom »Mladina in njeno slovenstvo« članek, ki je nekak rezultat večnih debat o slovenstvu in jugoslovanstvu. Bil bi že skrajni čas, da napravimo konec tej mlatvi prazne slame. Za poštenega človeka je to vprašanje že v naprej in že davno rešeno približno tako, kot navaja »Val«. Bil bi že čas, da se pomenimo o čem drugem. Seveda pod bojem za slovenstvo se skriva pri nas toliko drugih stvari, da debat še ne bo konec. Slovenstvo je danes krinka, za katero se skrivajo drugačni nameni: ne gre samo za obliko, gre tudi za vsebino. In v tem grmu tiči zajec. Odted vsi besni napadi proti vsem, ki se bore za svobodo misli, da nas ne zaduši ona samoslovenska atmosfera, ki se pod gesli raznih doktrin in ozkosrčnih teorij širi iz mračnih kotov v našo javnost in pod devizo slovenstva ustvarja — protijugoslovansko fronto.

POPRAVEK

V članku dr. Razma »Primorci — begunci?« v 10. številki »Pohoda« popravljamo tiskovno napako. V zadnji vrsti prve kolone mora stati namesto besede »spodobnosti« beseda »posebnosti«.